

PHÁT TRIỂN DU LỊCH CỘNG ĐỒNG Ở KHU VỰC PHÍA TÂY TỈNH HÀ GIANG: TIỀM NĂNG, CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC

Nguyễn Quang Hợp

Tóm tắt

Phát triển du lịch cộng đồng đang là một xu hướng trong phát triển du lịch ở các địa phương mà có điều kiện thuận lợi. Hà Giang là một tỉnh thuộc khu vực miền núi phía Bắc, được thiên nhiên ưu đãi với phong cảnh hùng vĩ, nhiều địa điểm tham quan phục vụ du lịch. Bên cạnh đó, đây cũng là địa phương mà văn hóa bản địa cơ bản còn giữ được nguyên trạng. Đối với Hà Giang, phát triển du lịch đã và đang được địa phương chú trọng phát triển, nhất là đối với khu vực phía Bắc của tỉnh, với cao nguyên địa chất đã được UNESCO đưa vào di sản. Ngoài ra, khu vực phía Tây mặc dù du lịch chưa thực sự phát triển, nhưng cũng có nhiều tiềm năng để phát triển du lịch cộng đồng. Bài báo này nhằm mục tiêu đánh giá những cơ hội, thách thức và tiềm năng trong phát triển du lịch của khu vực này, đồng thời gợi ý một số giải pháp cho tỉnh trong phát triển du lịch cộng đồng.

Từ khóa: Hà Giang, Du lịch cộng đồng, tiềm năng, cơ hội.

DEVELOPING COMMUNITY TOURISM IN THE WESTERN REGION OF HA GIANG PROVINCE: POTENTIAL, OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Abstracts

Developing community tourism is a new trend of the tourist industry in the regions having naturally favourable conditions. Ha Giang is a province located in the Northern mountainous region which is favoured by nature with majestic scenery and many famous destinations for visitors. In addition, this is also the province in which the indigenous culture still remains intact. Developing tourism has been considered as a priority of Ha Giang in social economic development, especially in the northern areas of the province with the geological plateau which has been recognized as a heritage by UNESCO. In the Western region, although tourism has not really developed, it also has a great potential for developing community tourism. This paper aims to assess the opportunities, challenges and potential for tourism development of this region, and to suggest some solutions for Ha Giang province to develop community tourism.

Key words: Ha Giang, Community tourism, potential, opportunities.

JEL classification: H, O

1. Đặt vấn đề

Hà Giang đã và đang từng bước viết tên mình lên bản đồ du lịch của Việt Nam với lợi thế về thiên nhiên hùng vĩ, sự độc đáo về phong tục tập quán của người dân bản địa. Bên cạnh khu vực phía Bắc của tỉnh đã có nền tảng vững chắc trong phát triển du lịch, khu vực phía Tây cũng đang từng bước phát triển và coi du lịch là hướng đi quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội và bảo tồn văn hóa truyền thống của địa phương, cũng như khai thác các lợi thế về thiên nhiên. Để đẩy mạnh phát triển du lịch, Đảng bộ tỉnh Hà Giang đã có Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh lần thứ XV về việc “Phát triển văn hóa gắn với du lịch sinh thái, văn hóa lịch sử, địa chất, tâm linh”; Ban Thường vụ Tỉnh ủy đã ban hành Chương trình số 62 -CTr/TU ngày 29/03/2013 về phát triển văn hóa gắn với du lịch giai đoạn 2013-2020; UBND tỉnh ban hành Kế hoạch số 132/KH-UBND ngày 26/2013 để triển khai thực hiện chương trình của Ban thường vụ Tỉnh ủy, chỉ đạo các cấp, các ngành gắn công tác phát triển du lịch với việc khai thác, bảo tồn các giá trị văn hóa. Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch Hà Giang đến năm 2020,

định hướng đến năm 2030 đã được lập và thông qua tại Nghị quyết số 123/NQ-HĐND ngày 11/7/2014 của Hội đồng nhân dân tỉnh Hà Giang.

Với sự vào cuộc đồng bộ của cả hệ thống chính trị, tỉnh Hà Giang đã tạo cơ chế thông thoáng, thu hút đầu tư như ưu tiên hỗ trợ hạ tầng; đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp đầu tư trong lĩnh vực du lịch. Đồng thời, có chính sách ưu đãi đầu tư, hỗ trợ vay vốn lãi suất thấp để các hộ dân đầu tư phát triển du lịch (theo Nghị quyết số 35/2016/NQ -HĐND; Quyết định số 17/QĐ-UBND). Trên cơ sở đó, các địa phương đã chỉ đạo xây dựng kế hoạch, dự án cụ thể hóa các chương trình phát triển du lịch theo điều kiện đặc thù về tài nguyên du lịch của từng địa phương. Khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang là một trong những địa điểm du lịch hấp dẫn, có nhiều cảnh đẹp kỳ thú được thiên nhiên ban tặng như đỉnh Chiêu Lầu Thi với độ cao 2402m, những thửa ruộng bậc thang trải dài khắp các xã, rừng chè san tuyết cổ thụ hàng trăm năm tuổi,... Ngoài ra, nơi đây cũng đang quy tụ 16 dân tộc anh em như Nùng, Dao, Mông, La Chí ... cùng sinh sống với những phong tục tập quán truyền thống đa dạng và được người dân bảo tồn, giữ

gìn, đã tạo nên sự đa dạng về văn hóa truyền thống. Đây chính là điều kiện tốt để phát triển du lịch cộng đồng, qua đó đóng góp vào tăng trưởng kinh tế nói chung của tỉnh, cũng như nâng cao đời sống của người dân... Để du lịch cộng đồng ở khu vực phía Tây tỉnh Hà Giang có thể phát triển được, vấn đề mấu chốt là cần phải có những đánh giá toàn diện về tiềm năng, cơ hội, cũng như các thách thức để từ đó có được những giải pháp chiến lược, phù hợp với điều kiện của vùng.

2. Tổng quan về du lịch cộng đồng

Du lịch là hoạt động đã xuất hiện cách đây từ rất lâu. Có nhiều quan điểm khác nhau về du lịch. Ngay trong Luật Du lịch (2017) đã xác định “Du lịch là các hoạt động có liên quan đến chuyến đi của con người ngoài nơi cư trú thường xuyên trong thời gian không quá 01 năm liên tục nhằm đáp ứng nhu cầu tham quan, nghỉ dưỡng, giải trí, tìm hiểu, khám phá tài nguyên du lịch hoặc kết hợp với mục đích hợp pháp khác”. Đây được đánh giá là khái niệm mang tính bao quát và phù hợp với điều kiện thực tiễn của Việt Nam, tác giả cũng đồng tình với khái niệm này.

Về du lịch cộng đồng, trong nghiên cứu của Đỗ Anh Tài và các cộng sự (2019) đã tổng hợp từ nhiều quan điểm khác nhau để đưa ra “Du lịch cộng đồng loại hình du lịch phát triển dựa trên sự mong muốn khám phá của du khách để tìm hiểu thêm về cuộc sống hàng ngày của người dân từ các nền văn hóa khác nhau nên hoạt động du lịch cộng đồng thường liên kết với người dân từ thành thị đến các vùng nông thôn để thưởng thức cuộc sống tại đó trong một khoảng thời gian nhất định”. Như vậy, phát triển du lịch cộng đồng chính là việc người dân phát huy các lợi thế sẵn có của mình để đón du khách đến tham quan, trải nghiệm và hưởng thụ các dịch vụ mà chính người dân đem lại. Từ đây có thể thấy, du lịch cộng đồng đa dạng, tùy thuộc vào từng địa phương mà có các loại hình khác nhau như: Du lịch sinh thái; Du lịch văn hóa; Du lịch nông nghiệp; Du lịch bản địa; Du lịch bản làng...

Du lịch cộng đồng là vấn đề đã và đang được nhiều nhà khoa học quan tâm nghiên cứu. Phát triển du lịch cộng đồng không chỉ mang lại lợi ích cho người dân bản địa, mà còn góp phần vào bảo tồn và phát triển văn hóa, phát triển kinh tế - xã hội, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên. Trên thế giới và Việt Nam đã có khá nhiều nghiên cứu về du lịch cộng đồng và phát triển DLCD. Sau đây là một số nghiên cứu cụ thể:

Tosun và Timothy (2003) đã đưa ra mô hình chuẩn để quy hoạch du lịch cộng đồng bằng việc kết hợp 03 chiến lược - viết tắt là “PIC” (Planning, Incremental, Collaborative). Trong đó nhấn

manh, mô hình mà tác giả nghiên cứu không dùng để thay thế cho phương thức lập kế hoạch theo kiểu truyền thống mà nên ứng dụng trong một bối cảnh rộng hơn giúp các bước lập kế hoạch diễn ra một cách hợp lý, toàn diện. Đồng thời, cũng khẳng định, mô hình sẽ hiệu quả hơn nếu các thành viên cộng đồng được phép tham gia vào quá trình lập kế hoạch. Từ góc độ lý thuyết để đi vào vận dụng thực tiễn, nghiên cứu của Etsuko Okazaki (2008) đã đề xuất mô hình du lịch dựa vào cộng đồng trên cơ sở tổng hợp hệ thống lý luận cơ bản về cộng đồng, sự tham gia của cộng đồng, du lịch dựa vào cộng đồng, đặc biệt tác giả đề cập đến lý thuyết “vốn xã hội” trong nghiên cứu của mình từ đó áp dụng mô hình lý thuyết vào tình huống thực tế ở Palawan, Philippines. Sotear Ellis (2011) cho rằng phát triển du lịch bền vững thông qua mô hình du lịch cộng đồng thường gặp phải thách thức bởi vấn đề nhận thức của các bên liên quan.

Ở Việt Nam cũng có nhiều nghiên cứu về phát triển du lịch cộng đồng, khi mà lĩnh vực này không còn là vấn đề mới. Tuy nhiên, hầu hết các nghiên cứu ở Việt Nam chủ yếu tập trung vào mục tiêu hệ thống hóa cơ sở lý luận về phát triển du lịch cộng đồng, về đánh giá thực trạng và tiềm năng phát triển du lịch cộng đồng tại các địa phương. Các nghiên cứu tiêu biểu ở Việt Nam bao gồm: Võ Quế (2006) trong cuốn sách “du lịch cộng đồng - Lý thuyết và vận dụng tập 1” đã đưa ra một số lý thuyết về phát triển du lịch dựa vào cộng đồng cũng như đưa ra một số mô hình phát triển du lịch dựa vào cộng đồng tại một số nước trong khu vực ASEAN. Nguyễn Thị Thu Nhân (2010) với nghiên cứu “Phát triển du lịch gắn với cộng đồng dân tộc thiểu số ở Sapa theo hướng phát triển bền vững” đã phân tích thực trạng phát triển du lịch cộng đồng ở Sapa để đưa ra các giải pháp phát triển du lịch cộng đồng gắn với đồng bào dân tộc thiểu số; Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ “Nghiên cứu xây dựng bảo vệ môi trường du lịch với sự tham gia của cộng đồng góp phần phát triển du lịch bền vững trên đảo Cát Bà - Hải Phòng” của tác giả Phạm Trung Lương và cộng sự (2002) đã phân tích thực trạng và nhấn mạnh vào sự tham gia của cộng đồng trong việc bảo vệ môi trường du lịch của từng thành phần tham gia; Tác giả Nguyễn Thị Mai (2013) với nghiên cứu “Phát triển du lịch cộng đồng ở huyện Buôn Đôn, tỉnh Đắk Lắk” đã phân tích, đánh giá thực trạng phát triển du lịch cộng đồng tại huyện Buôn Đôn, tỉnh Đắk Lắk bằng ma trận SWOT để từ đó đề xuất các giải pháp phát triển loại hình du lịch này cho địa phương trong thời gian tới.

Từ những nghiên cứu này có thể thấy, phát

triển du lịch cộng đồng không còn là vấn đề mới, nhưng lại là hướng phát triển bền vững mà các địa phương có điều kiện về tài nguyên tự nhiên, tài nguyên văn hóa có thể học hỏi để từ đó tạo ra sự phát triển bền vững, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho người dân, đồng thời bảo tồn được giá trị tài nguyên thiên nhiên và giá trị văn hóa bản địa.

3. Phương pháp nghiên cứu

Nguồn dữ liệu: Bài báo sử dụng các dữ liệu trong công trình nghiên cứu khoa học cấp tỉnh của Đỗ Anh Tài và các cộng sự (2019) “*Nghiên cứu xây dựng các mô hình liên kết trong phát triển du lịch cộng đồng nhằm nâng cao thu nhập cho các hộ dân tại các huyện phía Tây thuộc tỉnh Hà Giang*” trong đó, nhóm tác giả đã tiến hành điều tra tổng số 1560 mẫu bao gồm: 60 mẫu là cán bộ quản lý địa phương; 200 đại diện doanh nghiệp; 800 du khách trong và ngoài nước và 500 người dân địa phương. Về số liệu thứ cấp được thu thập từ các báo cáo của tỉnh Hà Giang, các huyện và các xã trong khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang; các bài báo, các tài liệu nghiên cứu đã được công bố.

Phương pháp nghiên cứu: Bài báo sử dụng các phương pháp nghiên cứu cơ bản sau đây:

- Phương pháp thống kê mô tả: Phương pháp này được sử dụng để mô tả kết quả hoạt động của ngành du lịch tại hai huyện thuộc khu vực phía tây của tỉnh Hà Giang trong giai đoạn nghiên cứu.

- Phương pháp phân tích SWOT: Được sử dụng trong đánh giá thực trạng, tiềm năng phát

triển du lịch cộng đồng tại các huyện phía Tây của tỉnh Hà Giang.

4. Nội dung nghiên cứu và thảo luận

4.1. Khái quát về Du lịch cộng đồng khu vực phía tây tỉnh Hà Giang

Hà Giang là tỉnh địa đầu của tổ quốc với 23 dân tộc cùng sinh sống, từ đó tạo ra sự đa dạng về bản sắc văn hóa mà không phải nơi nào cũng có được. Bên cạnh đó, với sự ưu đãi của thiên nhiên, nhiều danh lam thắng cảnh như cao nguyên đá, ruộng bậc thang... đã tạo cho nơi đây một tiềm năng to lớn để phát triển du lịch, mà nhất là du lịch cộng đồng. Đối với tỉnh Hà Giang nói chung và khu vực phía tây nói riêng, hình thức du lịch cộng đồng, du lịch homestay đã sớm hình thành tại nhiều thôn bản như: thôn Bản Lạn (huyện Bắc Mê); thôn Thanh Sơn (huyện Vị Xuyên); thôn Nà Ràng (huyện Xín Mần); thôn Chì (huyện Quang Bình),... Kể từ khi du lịch cộng đồng phát triển, nhiều hộ dân đã có thêm thu nhập từ 10 - 20 triệu đồng/ năm từ du lịch, có những hộ thu nhập tăng thêm 100 triệu đồng/ năm. Lượng khách du lịch đến với Hà Giang ngày càng tăng. Đối với khu vực phía tây, mà trong đó huyện Hoàng Su Phì và huyện Xín Mần là hai địa phương đã sớm chú trọng phát triển du lịch cộng đồng, lượng khách qua hai năm 2016-2017 được thể hiện qua bảng số liệu 01 dưới đây:

Bảng 1: Kết quả hoạt động kinh doanh du lịch tại hai huyện phía Tây của tỉnh Hà Giang giai đoạn 2017- 2019

Chỉ tiêu	Huyện Hoàng Su Phì				Huyện Xín Mần			
	Năm 2017	Năm 2018	Năm 2019	TTBQ (%)	Năm 2017	Năm 2018	Năm 2019	TTBQ (%)
1. Số lượt khách (lượt)	15.328	28.600	50.000	180,6	28.060	28.692	29.136	101,9
- Du khách quốc tế (Lượt)	4.718	8.000	3.680	88,3	5.685	6.556	4.093	84,9
- Du khách trong nước (lượt)	10.610	20.600	46.320	208,9	22.375	22.136	25.043	105,8
2. Doanh thu từ du lịch (tỷ đồng)	17,25	22,5	65,0	194,1	14,03	14,49	14,57	101,9

Nguồn: Phòng văn hóa huyện Hoàng Su Phì và Huyện Xín Mần

Đến với 2 huyện Hoàng Su Phì và Xín Mần, du khách không những được khám phá, tìm hiểu thắng cảnh, di tích lịch sử, văn hóa, thiên nhiên đa dạng mà còn được hòa mình vào cuộc sống mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc độc đáo của người dân nơi đây. Trong giai đoạn 2017-2019, lượng khách đến với hai địa phương này đều tăng, thể hiện qua tốc độ tăng trưởng qua các năm. Đặc biệt là huyện Hoàng Su Phì có tốc độ tăng trưởng ấn

tượng là 180,5% năm, còn đối với huyện Xín Mần là 101,9% năm. Điều này có được là do Huyện Hoàng Su Phì đã có nhiều hoạt động kích cầu du lịch, các hoạt động lễ hội, cũng như thiên nhiên ban tặng cho huyện nhiều danh lam thắng cảnh. Trong khi khách du lịch trong nước có xu hướng tăng đều qua các năm, thì khách quốc tế lại có xu hướng giảm ở năm 2019 ở cả hai huyện. Nguyên nhân là bởi ảnh hưởng của dịch Covid dẫn đến giai

đoạn cuối năm, lượng khách quốc tế đến với khu vực này giảm rõ rệt. Doanh thu từ hoạt động du lịch ở cả hai địa phương này đều tăng qua các năm và đã có những đóng góp quan trọng vào nguồn thu của địa phương, nhất là ở huyện Hoàng Su Phì.

Từ đây cho thấy, mặc dù lượng khách quốc tế có xu hướng chững lại vì ảnh hưởng của dịch bệnh, nhưng nhìn chung, du lịch đã có những đóng góp quan trọng vào sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, góp phần nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của người dân. Tuy nhiên, những kết quả đó chưa tương xứng với tiềm năng và thế mạnh của địa phương này. Muốn phát triển du lịch

cộng đồng, điều quan trọng là phải tìm ra được điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức của vùng, từ đó mới có thể có những chính sách phát huy tiềm năng và lợi thế cho vùng.

4.2. Phân tích SOWT về phát triển du lịch cộng đồng ở khu vực phía Tây tỉnh Hà Giang

Trên cơ sở khảo sát và đánh giá toàn diện điều kiện tự nhiên, kinh tế và xã hội của các huyện khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang, chúng ta có thể rút ra được những điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức cho khu vực này trong phát triển du lịch cộng đồng được thể hiện qua bảng dưới đây:

Bảng 02: Phân tích SOWT trong phát triển du lịch cộng đồng > Định dạng văn bản

Điểm mạnh (S)	Cơ hội (O)
- Văn hóa bản địa đa dạng và vẻ cơ bản vẫn giữ được những nét văn hóa dân tộc truyền thống. - Thiên nhiên hùng vĩ, có nhiều điểm du lịch hấp dẫn du khách. - Nằm trên trục đường lối giữa Hà Giang và Lào Cai. - Sự vào cuộc đồng bộ và quyết liệt của chính quyền địa phương. - Hạ tầng cho du lịch tương đối tốt, các homestay được đầu tư nhiều hơn.	- Sự quan tâm của chính quyền từ tỉnh đến địa phương đối với phát triển du lịch ngày càng lớn. - Khu vực phía tây của tỉnh đã được tỉnh Hà Giang đưa vào quy hoạch phát triển du lịch của tỉnh. - Nhu cầu du lịch trải nghiệm, du lịch khám phá của du khách, kể cả du khách trong nước ngày càng nâng cao. - Nằm trên trục quốc lộ nối Hà Giang với Lào Cai nên khu vực phía Tây có cơ hội đón tiếp du khách theo tuor từ Lào Cai sang Hà Giang và ngược lại.
Điểm yếu (W)	Thách thức (T)
- Hạ tầng, nhất là hạ tầng giao thông, hệ thống nhà hàng khách sạn chưa phát triển. - Hệ thống DN, nhất là DN lữ hành trong vùng chưa phát triển. - Chưa xây dựng được cơ chế hợp tác giữa các thành phần tham gia vào phát triển DLCD tại địa phương. - Nhận thức của người dân, trình độ của đội ngũ cán bộ quản lý về du lịch còn nhiều hạn chế, nhất là về kỹ năng quản lý, kỹ năng cung cấp dịch vụ du lịch còn thấp.	- Cạnh tranh giữa các vùng trong phát triển du lịch, kể cả các vùng trong tỉnh Hà Giang cũng ngày càng gay gắt. - Với địa thế nằm giữa 2 khu vực có sự phát triển du lịch mạnh của vùng (Lào Cai và phía Bắc tỉnh Hà Giang), nơi mà hạ tầng du lịch đã có những bước tiến xa đã làm khu vực này rơi vào thế mắc kẹt. - Việc quá coi trọng phát triển du lịch, cũng dễ dẫn đến việc bản sắc văn hóa, tài nguyên tự nhiên bị xâm hại. - Với đặc tính tự phát cao, nếu vì mục tiêu lợi nhuận thì tính tự phát sẽ ngày càng cao hơn, rất dễ dẫn đến việc tự cạnh tranh ngay trong bản thân cộng đồng dân cư.

Trên cơ sở phân tích SOWT về phát triển du lịch cộng đồng ở khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang, việc đánh giá các tiềm năng, lợi thế của vùng trong phát triển du lịch là rất quan trọng. Đó là cơ sở, là tiền đề để đề xuất các giải pháp cho phát triển du lịch cộng đồng sau này.

4.3. Tiềm năng và thách thức trong phát triển du lịch cộng đồng phía tây tỉnh Hà Giang

4.3.1. Tiềm năng của khu vực trong phát triển du lịch cộng đồng

Khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang mặc dù không có nhiều điều kiện thuận lợi cho phát triển

Nguồn: Tổng hợp từ nhóm nghiên cứu
du lịch ở khu vực cao nguyên đá phía Đông của tỉnh. Tuy nhiên, nơi đây đã được thiên nhiên đã ban tặng cho nhiều danh lam thắng cảnh hùng vĩ như dãy Tây Côn Lĩnh, đỉnh Chiêu Lầu Thi, thác Tiên, Đèo gió, ruộng bậc thang cùng nhiều thác ghềnh, hang động nổi tiếng... Đồng thời, đây cũng là kho tàng văn hoá phong phú của 16 dân tộc anh em cùng sinh sống, trong đó có những dân tộc rất ít người như: Pu Páo, Pà Thên, Cờ Lao, La Chí, Lô Lô... Tiềm năng về phát triển du lịch cộng đồng của khu vực này bao gồm:

- Phát triển du lịch sinh thái; du lịch sinh thái

kết hợp nghỉ dưỡng. Khu vực phía Tây vừa có phong cảnh thiên nhiên hùng vĩ, vừa có di sản ruộng bậc thang, mà trong đó khi mùa nước đổ và mùa lúa chín đều có điều kiện thuận lợi để thu hút khách du lịch. Đặc biệt, với hệ thống homestay, việc phát triển du lịch sinh thái, kết hợp nghỉ dưỡng sẽ là tiềm năng lớn để phát triển.

- Phát triển Làng văn hóa du lịch cộng đồng. Với đặc thù văn hóa của đồng bào dân tộc ít người và vẫn được bảo tồn tương đối nguyên trạng. Việc hình thành các làng văn hóa du lịch cộng đồng là cơ hội để vừa phát triển du lịch, vừa bảo tồn văn hóa bản địa của vùng.

- Phát triển du lịch mạo hiểm (các tour du lịch: Dù lượn, leo núi), Du lịch khám phá (trekking): khám phá các hang động, rừng nguyên sinh, chinh phục đỉnh núi cao, xây dựng các tuyến du lịch đi bộ.

4.3.2. Đánh giá tiềm năng phát triển du lịch cộng đồng

Để đánh giá tiềm năng về phát triển du lịch cộng đồng, Đỗ Anh Tài và cộng sự (2019) đã tiến hành điều tra, khảo sát các đối tượng là nhà quản lý, doanh nghiệp, du khách và chính người dân địa phương về tiềm năng cho phát triển du lịch cộng đồng tại khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang. Kết quả khảo sát đã chỉ ra: Về tiềm năng phát triển du lịch nghỉ dưỡng. Với điều kiện tự nhiên thuận lợi, cùng với hệ thống homestay đủ tiêu chuẩn, du lịch nghỉ dưỡng sẽ là tiềm năng lớn của địa phương. Kết quả khảo sát của nhóm nghiên cứu cho thấy, có tới 88,24% số cán bộ quản lý cấp huyện, xã và 94,74% số doanh nghiệp được hỏi cho rằng phát triển homestay đủ tiêu chuẩn sẽ tạo tiền đề cho phát triển du lịch nghỉ dưỡng ở địa phương. Tuy nhiên, số lượng homestay còn ít, còn phân tán, các sản phẩm thì còn đơn giản, chưa có sự kết hợp với các yếu tố có sẵn của địa phương. Do đó, 89,47% số doanh nghiệp cho rằng cần phải đa dạng hóa các sản phẩm du lịch nghỉ dưỡng để thu hút khách tốt hơn, cũng như kết hợp khai thác các sản phẩm khác của địa phương được hiệu quả hơn.

- Đánh giá về tiềm năng lễ hội, văn hóa tại địa phương. Đây là khu vực mà các lễ hội rất phong phú, văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc và cơ bản vẫn giữ được các nét văn hóa truyền thống. Tuy nhiên, để khai thác được các lễ hội và văn hóa địa phương, thì có tới 94,12% số cán bộ quản lý địa phương cho rằng cần phải tổ chức thường niên các lễ hội đặc trưng gắn với từng dân tộc ở các địa phương để thu hút khách trong các thời điểm khác nhau trong năm. Các doanh nghiệp cũng cho rằng, tiềm năng văn hóa là rất lớn, nhưng quy mô tổ chức thường nhỏ hẹp trong phạm vi làng, bản... do

đó để phát triển du lịch cộng đồng thì cần phải kết nối với các doanh nghiệp du lịch để tổ chức các lễ hội quy mô lớn hơn, công tác quảng bá cũng cần phải chú trọng hơn nữa.

- Tiềm năng về các sản phẩm truyền thống của địa phương. Cả cán bộ quản lý và doanh nghiệp đều cho rằng, nâng cao chất lượng sản phẩm, mẫu mã sản phẩm theo định hướng sản xuất hàng hóa là cách thức nhằm nâng cao giá trị của sản phẩm địa phương. Đồng thời, địa phương cần tập trung khai thác các sản phẩm nông nghiệp đặc trưng, gắn với du lịch để từ đó phát huy được lợi thế của vùng.

- Nghiên cứu cũng tiến hành khảo sát các du khách đến với khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang, hầu hết du khách (cả trong nước và ngoài nước) đều thấy hài lòng với điểm đến, có nhiều cảm xúc và nhiều trải nghiệm mới lạ. Trong số 1200 phiếu khảo sát với du khách cho cả 2 đợt thì có đến 80% du khách được khảo sát mới đến các huyện phía tây tỉnh Hà Giang lần đầu. Tuy nhiên, họ đã rất vui vẻ bày tỏ ý kiến sẽ quay trở lại và giới thiệu với bạn bè, người thân về du lịch tại Hà Giang vì nơi đây có tiềm năng lớn cho các loại hình du lịch sinh thái, du lịch nghỉ dưỡng, du lịch mạo hiểm, du lịch văn hóa và các sản phẩm truyền thống của địa phương cũng rất độc đáo. Trong tương lai, đây chính là cơ hội tốt mà các địa phương cần nắm bắt trong phát triển DLCD dựa vào kênh quảng bá rất hữu hiệu, đó chính là những du khách đã từng trải nghiệm tại Hà Giang.

- Còn đối với người dân địa phương, 100% số hộ dân được hỏi đều hiểu về những tiềm năng mà địa phương có được như cảnh quan thiên nhiên độc đáo hay bản sắc văn hóa riêng của từng dân tộc,... Họ rất ủng hộ và thể hiện sự sẵn sàng để tham gia vào sự phát triển DLCD chung của địa phương.

Từ đây có thể thấy, khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang là nơi có tiềm năng to lớn cả về tự nhiên, văn hóa đến con người để phát triển đa dạng các loại hình du lịch cộng đồng. Tuy nhiên, do xuất phát điểm thấp, cùng với đời sống, nhận thức của người dân còn hạn chế, nên để khai thác được các tiềm năng và thế mạnh của vùng, đòi hỏi phải có sự vào cuộc đồng bộ, quyết liệt của chính quyền địa phương, sự đồng hành của cộng đồng doanh nghiệp và sự sẵn sàng của người dân. Có như vậy, du lịch mới thực sự là mũi nhọn trong phát triển kinh tế, xã hội của vùng.

4.3.3. Thách thức trong phát triển du lịch cộng đồng ở khu vực phía Tây tỉnh Hà Giang

Bên cạnh những tiềm năng, để phát triển được du lịch cộng đồng, không ít thách thức cũng đã đặt ra cho khu vực phía tây của tỉnh Hà Giang. Cụ thể như sau:

Thứ nhất, hệ thống hạ tầng còn thiếu và yếu, nhất là hạ tầng giao thông. Ngoài hệ thống trục giao thông chính nối các huyện trong vùng, hệ thống giao thông đến với các điểm du lịch cơ bản đều thiếu và yếu. Nhiều nơi, giao thông đi lại rất khó khăn, điều đó cũng làm khả năng phát triển của du lịch. Để phát triển được hệ thống giao thông, đòi hỏi nguồn vốn đầu tư lớn và vượt quá ra khỏi khả năng của địa phương, cũng như của tỉnh Hà Giang. Điều này, vô hình chung trở thành rào cản lớn cho phát triển du lịch cộng đồng. Ngoài ra, hạ tầng cho phát triển du lịch cũng còn nhiều bất cập, còn thiếu các hạ tầng thiết yếu như nhà hàng, khách sạn đạt chuẩn, các khu vực vui chơi giải trí... cũng còn hạn chế.

Thứ hai, cạnh tranh giữa các vùng trong phát triển du lịch, kể cả các vùng trong tỉnh Hà Giang cũng ngày càng gay gắt. Việc nằm giữa hai vùng du lịch phát triển (Lào Cai và phía đông tỉnh Hà Giang) vừa là tiềm năng, nhưng cũng là thách thức lớn đối với du lịch của phía tây tỉnh Hà Giang. Việc giữ chân du khách lưu trú sẽ khó khăn hơn, vì thế nguồn thu từ du khách cũng sẽ bị ảnh hưởng. Thách thức này càng lớn trong bối cảnh hạ tầng du lịch của khu vực này còn hạn chế, vẫn mang màu sắc sơ khai nhiều.

Thứ ba, bảo tồn bản sắc văn hóa gặp nhiều khó khăn. Việc phát triển du lịch, nếu không được kiểm soát tốt sẽ dẫn đến vấn đề thương mại hóa bản sắc văn hóa, làm mất đi những nét truyền thống vốn có. Mà văn hóa mất đi, lại làm cho sức hút về du lịch trong vùng sẽ giảm xuống, ảnh hưởng trực tiếp đến phát triển du lịch sau này.

Thứ tư, sự thiếu chuyên nghiệp trong hoạt động du lịch của người dân, nhất là tính cộng đồng trách nhiệm, hệ thống quản lý chưa đồng bộ rất dễ dẫn đến tự cạnh tranh của các hộ làm du lịch, cũng như cạnh tranh giữa các làng du lịch với nhau. Vì vậy, để du lịch cộng đồng thực sự phát triển, thực sự mang lại lợi ích cho cộng đồng người dân theo nghĩa vốn có của nó, thì thách thức này cần phải được quan tâm giải quyết.

4.4. Gợi ý giải pháp

Để phát triển du lịch cộng đồng tại khu vực phía Tây của tỉnh Hà Giang, qua đó góp phần khai thác được thế mạnh của vùng. Một số giải pháp cần thiết phải triển khai thực hiện bao gồm:

Thứ nhất, phát triển nguồn nhân lực cho phát triển du lịch cộng đồng.

Do trình độ của cán bộ quản lý cũng như của người dân còn hạn chế. Vì thế, muốn phát triển du lịch cộng đồng cần địa phương cần phải thực hiện việc đào tạo phát triển đội ngũ. Trong đó, đào tạo kiến thức quản lý cho cán bộ làm công tác du lịch

địa phương và đào tạo kiến thức kỹ năng, nghiệp vụ du lịch cho người dân địa phương. Các kiến thức cần tập trung đào tạo là nghiệp vụ du lịch, kiến thức về marketing, quảng bá du lịch. Hình thức đào tạo phải gắn với cộng đồng, đào tạo tại chỗ trên cơ sở vừa giảng dạy lý thuyết vừa gắn với thực hành. Đồng thời đưa nội dung về phát triển du lịch vào giảng dạy trong các trường phổ thông nhằm trang bị kiến thức cho học sinh là người địa phương.

Thứ hai, đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng du lịch, nhất là hạ tầng về giao thông.

Do địa phương còn nhiều khó khăn về cơ sở hạ tầng, nhất là về giao thông. Đây là trở ngại lớn đối với phát triển du lịch địa phương. Vì thế, địa phương cần tập trung nguồn lực để phát triển hệ thống giao thông, trong đó hệ thống giao thông kết nối các điểm du lịch trong vùng cần chú trọng đầu tư trước hết. Ngoài ra, hệ thống điện, nước sạch cũng cần được đầu tư để nâng cao chất lượng của hoạt động du lịch.

Thứ ba, tăng cường xúc tiến, quảng bá du lịch cộng đồng, tìm kiếm các thị trường cho du lịch cộng đồng. Du lịch của khu vực phía Tây tỉnh Hà Giang được ví như người con gái chưa được đánh thức, chưa được nhiều người biết đến. Trong những năm qua, tỉnh Hà Giang đã chú trọng nhiều đến việc quảng bá, xúc tiến du lịch ở các thị trường lớn. Tuy nhiên, đối với khu vực phía Tây thì chưa thực sự được chú trọng. Vì thế, cần phải chú trọng công tác quảng bá với nhiều hình thức như: Quảng bá trên mạng xã hội, quảng bá qua truyền hình, quảng bá qua các đợt xúc tiến du lịch... Hằng năm tổ chức các đợt quảng bá như “lễ hội văn hóa các dân tộc”; “lễ hội ruộng bậc thang”...

Thứ tư, xây dựng mô hình quản lý du lịch cộng đồng, hướng tới xây dựng liên kết trong phát triển du lịch cộng đồng tại địa phương.

Mặc dù chính quyền địa phương đã rất tích cực trong hỗ trợ người dân phát triển du lịch cộng đồng. Tuy nhiên, kết quả nghiên cứu cho thấy hiện nay chưa có mô hình quản lý thống nhất cho việc quản lý du lịch cộng đồng của người dân. Vì vậy, việc xây dựng và áp dụng mô hình quản lý là hết sức cần thiết. Trong đó, cần phải gắn kết giữa quản lý nhà nước của chính quyền với quản lý du lịch của cộng đồng. Đồng thời, phải liên kết giữa người dân, chính quyền với các doanh nghiệp trong lĩnh vực du lịch. Có như vậy, việc phát triển du lịch mới thực sự bền vững và hiệu quả.

Thứ năm, phát triển đa dạng các loại hình sản phẩm du lịch.

Để khai thác được hết tiềm năng và lợi thế của vùng về phát triển du lịch, địa phương cần chú trọng phát triển các sản phẩm du lịch một cách đa

dạng. Chỉ khi có được sản phẩm du lịch thì mới có thể hấp dẫn du khách, từ đó tăng nguồn thu cho địa phương. Các sản phẩm du lịch cần hướng đến như là: Làng văn hóa du lịch; Phát triển sản phẩm du lịch văn hóa; đầu tư, tu bổ, tôn tạo các di tích lịch sử văn hóa, đưa các di tích lịch sử trở thành điểm nhấn trong hoạt động khai thác du lịch; Phát triển sản phẩm du lịch, sinh thái gắn với các hoạt động khám phá, trải nghiệm...

5. Kết luận

Các huyện phía Tây của tỉnh Hà Giang là nơi được thiên nhiên ban tặng với nhiều cảnh đẹp hùng vĩ, với di sản ruộng bậc thang đã được Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch công nhận là di sản

cấp quốc gia, với văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc và vẫn giữ được những nét văn hóa truyền thống gần như nguyên vẹn, đây là nơi có tiềm năng to lớn để phát triển du lịch cộng đồng. Với điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức của mình, muốn phát triển du lịch cộng đồng, đòi hỏi địa phương cũng như tỉnh Hà Giang cần phải có nhiều giải pháp đồng bộ để thúc đẩy du lịch phát triển. Trong đó, đào tạo bồi dưỡng nguồn nhân lực, xây dựng đa dạng hóa các sản phẩm du lịch, đẩy mạnh hoạt động xúc tiến, quảng bá; liên kết trong phát triển du lịch là những giải pháp thiết yếu cần thực hiện ngay nhằm phát triển du lịch cộng đồng tại khu vực này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Cevet Tosun and Dallen J. Timothy. (2003). Arguments for Community Participation in the Tourism Development Process, *The Journal of Tourism studies*.
- [2]. Etsuko Okazaki. (2008). Acommunity – Based Tourism model: Its Conception and Use. *Journal of Sustainable Tourism*.
- [3]. Ellis, S. (2011). Community based Tourism in Cambodia: Exploring the Role of Community for Successful Implementation in Least Developed Countries. (*PhD Thesis*), Edith Cowan University, Australia.
- [4]. Phạm Trung Lương và cộng sự. (2002). *Nghiên cứu xây dựng bảo vệ môi trường du lịch với sự tham gia của cộng đồng góp phần phát triển du lịch bền vững trên đảo Cát Bà - Hải Phòng*, Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch, Hà Nội.
- [5]. Nguyễn Thị Mai. (2013). Phát triển du lịch cộng đồng ở huyện Buôn Đôn, tỉnh Đắk Lắk. *Luận văn thạc sỹ ngành Du lịch học*, Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Hà Nội.
- [6]. Nguyễn Thị Thu Nhân. (2010). Phát triển du lịch gắn với cộng đồng dân tộc thiểu số ở Sapa theo hướng phát triển bền vững. *Luận văn thạc sỹ ngành Du lịch học*, Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Hà Nội.
- [7]. Nghị quyết số 123-2014-NQ-HĐND ngày 11/7/2014 của Hội đồng nhân dân tỉnh Hà Giang về việc thông qua quy hoạch tổng thể du lịch Hoàng Su Phì đến năm 2020, định hướng đến năm 2030.
- [8]. Nghị quyết số 15 - NQ/HU ngày 26/6/2013 của Ban thường vụ Huyện ủy Hoàng Su Phì về phát triển văn hóa gắn với du lịch giai đoạn 2013 – 2020.
- [9]. Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. (2005). *Luật Du lịch*, Hà Nội.
- [10]. Võ Quế (2006), *Du lịch cộng đồng - Lý thuyết và Vận dụng* (Tập 1), NXB. Khoa học và Kỹ thuật, Hà Nội.
- [11]. Quyết định 49/QĐ-UBND về việc phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch huyện Hoàng Su Phì đến năm 2021, định hướng đến năm 2030.
- [12]. Quyết định số 1646/QĐ-UBND ngày 20/8/2014 của UBND tỉnh Hà Giang về việc phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Hà Giang đến năm 2020, định hướng đến năm 2030.
- [13]. Đỗ Anh Tài và cộng sự. (2019). Nghiên cứu xây dựng các mô hình liên kết trong phát triển du lịch cộng đồng nhằm nâng cao thu nhập cho các hộ dân tại các huyện phía tây của tỉnh Hà Giang. *Đề tài NCKH cấp tỉnh*.

Thông tin tác giả:

1. Nguyễn Quang Hợp

- Đơn vị công tác: Trường Đại học Kinh tế & QTKD
- Địa chỉ email: nguyenquanghop1979@gmail.com

Ngày nhận bài: 20/06/2020

Ngày nhận bản sửa: 28/06/2020

Ngày duyệt đăng: 30/06/2020